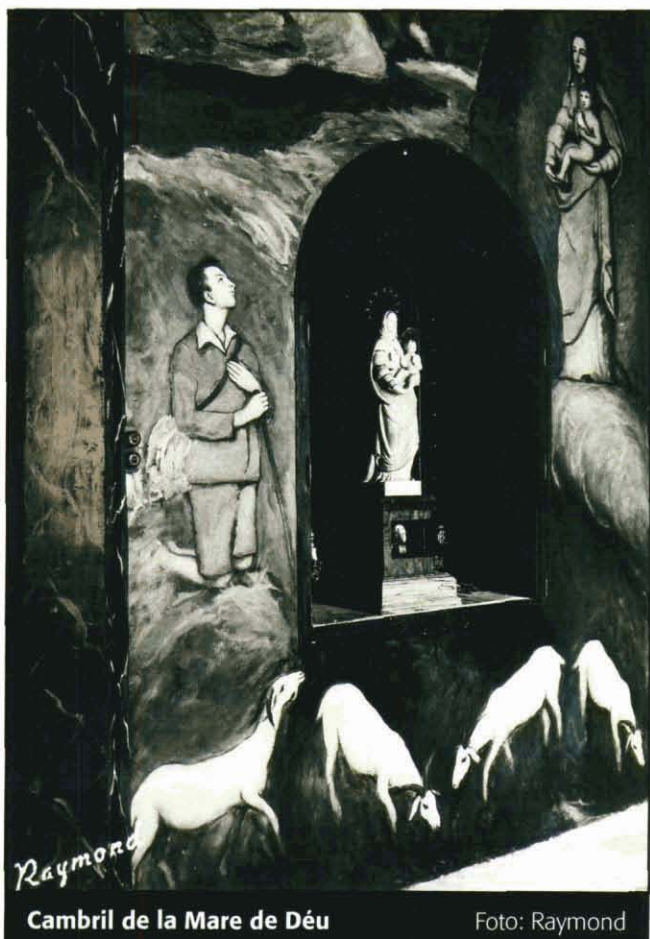

La Fontcalda. Meravellosa llegenda de l'aparició

 Joan Serra i Saún

La vall de la Fontcalda per ella mateixa, disposa dels elements suficients per sentir una satisfacció plena en visitar-la. Sempre és agradable anar-hi per gaudir-ne del seu conjunt d'aigua, roques, i vegetació, en un entorn de bellesa natural, per impregnar el cos d'aquell respir que l'aire pur proporciona.

Aquest petit paradís que sembla voler-se allunyar del bullici d'altres indrets, en la seva solitud, gaudeix per sobre de tot, de la devoció d'un poble per la seva Mare de Déu, amb nom propi, que l'estima amb il·lusió i venera pietosament. Van introduir-la els Pares Trinitaris en temps llunyans, i la pròpia història en recollir els fets més escaients de cada període, ha forjat les arrels hereditàries de llegenda i tradició.

Cambril de la Mare de Déu

Foto: Raymond

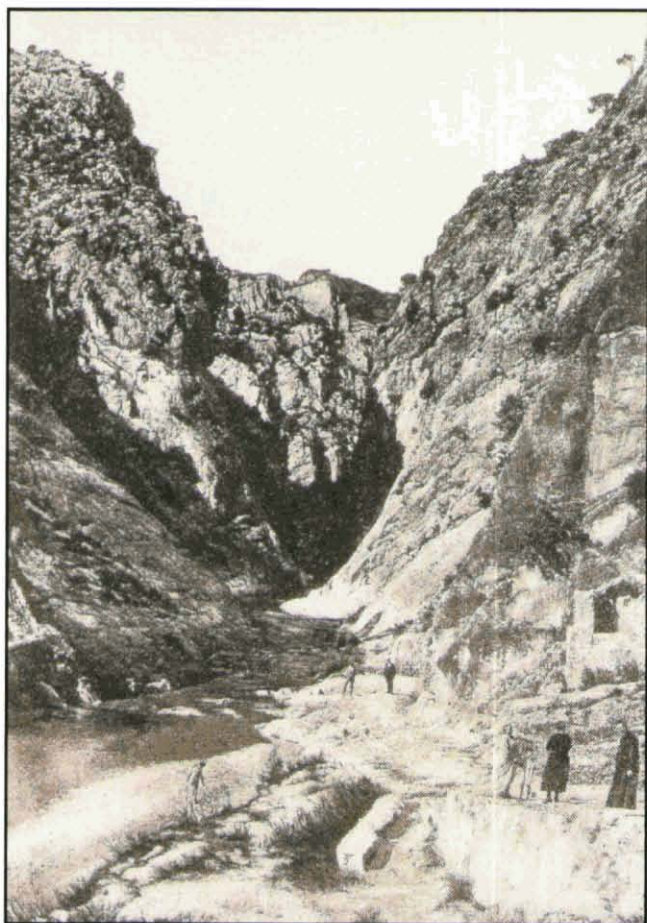
La Mare de Déu de la Fontcalda durant segles era coneguda per gent vinguda d'arreu del món, que coneixien l'existència de les aigües curatives de la seva font miraculosa, compartida amb la gent de la comarca que anava en romeria tot sovint, que en rogatives i acció de gràcies la visitava amb fervor i confiança plena.

En altres indrets pels segles XVII i XVIII principalment, tingueren lloc llegendes i aparicions com un esclat general de fe i devoció per la Verge Maria, motiu pel qual en feien un santuari, cosa que a la Fontcalda no calia per existir ja l'ermitori amb la seva Mare de Déu. Es pot considerar com una necessitat que tenia cada poble, per tenir una referència espiritual pròpia, i res millor que elegir a la Mare de Déu com a la seva Patrona. Totes les llegendes cal considerar-les com a tals, i la narració de cada història presenta aspectes diferents, però comuns, respecte a la forma d'aparèixer, ja sigui en una cova, a la vora d'un riu, en un barranc allunyat, al cim d'una muntanya i fins i tot al fons del mar. El pastor en forma juvenil, com a bon coneixedor del terreny era l'escollit com a protagonista principal.

La llegenda de la Mare de Déu de la Fontcalda, té un encís diferenciat, per aquest motiu, cal considerar-la com una història meravellosa. Tot fa suposar que més aviat va començar com una mena de narració materna en portar a dormir als infants nadons, i el fet que en altre temps, la família es reunia al capvespre a vora el foc a les nits d'hivern. En aquest cas, l'avi o l'àvia era l'encarregat d'explicar anècdotes i coses de temps passats, per acabar la vetllada a petició dels mateixos néts, amb la llegenda de l'aparició de la Mare de Déu de la Fontcalda al pastoret de Prat de Comte, encara que l'havien sentit infinitat de vegades.

La història, transmesa de viva veu de generació en generació, ha sofert moltes modificacions, a més, cada interlocutor, sobretot les mares i els sacerdots en els sermons en impartir ensenyances religioses, l'allargaven o escurçaven, segons conveniència i ta-

L'any 1910 s'iniciava la construcció de la capella de l'Aparició

rannà de cadascú. El que compta, però, és disposar d'una Llegenda meravellosa, sense altra pretensió d'enaltir i conservar una fingida il·lusió, que agafa cos i remou els sentiments per la seva senzillesa, amor i estima per la gent de la terra, i de la Mare de Déu de la Fontcalda, com a Patrona i Reina.

La llegenda.

Un pastoret del poble de Prat de Comte, portava el seu ramat a la Fontcalda per tal que les cabres poguessin veure aigua del riu. Ho feia de tant en tant, donat que el lloc li cridava l'atenció, i el fet d'haver-hi una petita ermita amb malalts que anaven per curar-se als brolladors d'aigua calenta, (els "xorros"), li agradava veure a la gent per trencar el silenci, malgrat la seva timidesa, per la soledat d'aquells paratges on feia les pastures sense poder parlar amb ningú.

Un bon dia, a vora el riu en un lloc on hi havia estat moltes vegades, va veure una petita imatge de la Mare de Déu. Amb gran sorpresa i totalment astorat, no va pensar en altra cosa que agafar-la per ensenyar-la als seus amics i familiars. La va posar al sarró, i tot seguit, es va encaminar muntanya amunt fins al seu poble. En arribar, amb una alegria desbordant, va explicar a l'amo del ramat l'esdeveniment. La gran sorpresa fou, que en obrir el sarró, la imatge havia desaparegut, quedant en evidència les seves paraules.

Durant els dies següents per les nits no podia dormir. No entenia de cap manera el que havia passat, ni com podia haver perdut la imatge, perquè notava el seu pes, i el sarró era ben tancat. Aquest malson el tenia preocupat, fins que al cap d'uns dies va tornar amb les seves cabres a la Fontcalda. Directament va anar al punt on havia trobat la imatge, i la gran sorpresa fou que una altra vegada estava allí, ara però, amb una lluminositat extraordinària, per la qual cosa no gosava en agafar-la. Després de contemplar-la una bona estona, va decidir posar-la al sarró un altre cop, assegurant-se de lligar-la amb fermesa.

Tot el trajecte estava recelós, i no feia altra cosa que mirar el sarró per comprovar si hi estava la imatge, seguint el camí content d'alegria. Va perdre tant de temps, que va arribar al poble que ja era nit fosca. Va tancar les cabres al corral i se'n va anar a casa. El cansament era tal, que ni tan sols va tenir gana per sopar, però amb cura va treure la imatge i va posar-la al seu costat contemplant-la amb la minsa llum d'oli, fins que es va adormir amb una cara de satisfacció plena.

A l'endemà, el seu amo en veure que no anava a treure el ramat, va anar a casa seva i el pastoret encara estava dormint plàcidament. En despertar-se va veure que la imatge havia desaparegut, fent al seu amo les explicacions més generoses, que ni tan sols el va escoltar. Més aviat va considerar que les seves al·lucinacions eren fruit de fantasioses imaginacions, pròpies de la seva edat.

Va tornar a la feina i mentre anava amb el ramat caminant pels camps, el seu pensament seguia sense comprendre el qui li passava, i que la Mare de Déu tornés a desaparèixer, quan ell la tractava amb l'amor més fraternal del món. Tornava a insistir al seu amo, una vegada i una altra, per demostrar la veritat dels fets. Tant i tant va insistir, que l'amo potser per acabar d'una vegada, va dir-li que l'acompanyaria a la Fontcalda, amenaçant-lo que el castigaria amb el jurament que no en tornaria a parlar mai més, si la referida imatge no apareixia. Cabres, pastor i amo van anar cap a la Fontcalda. Durant el camí l'amo no parava de parlar amb el pastoret, per tal de fer-li oblidar i entrar en raó, que aquella historieta no era altra cosa que una invenció seva.

En arribar al lloc de sempre, la sorpresa per a tots dos fou impressionant, en veure que una gran imatge de la Verge, molt més alta que la mida d'una persona, estava flotant a poca alçada per sobre les aigües del riu, envoltada d'una aureola lluminosa enlluernant, que li donava una claror de llum divina. Imagineu-vos la cara que posaria l'amo i el mateix pastoret que es van agenollar en una actitud de pietat i veneració, començant un diàleg entre la Mare de Déu i el pastoret que ningú més podia comprendre. En breus moments, aquella imatge difosa, va desaparèixer entre les boires del riu, com retirant-se cap a l'ermita, lloc permanent de la seva estada.

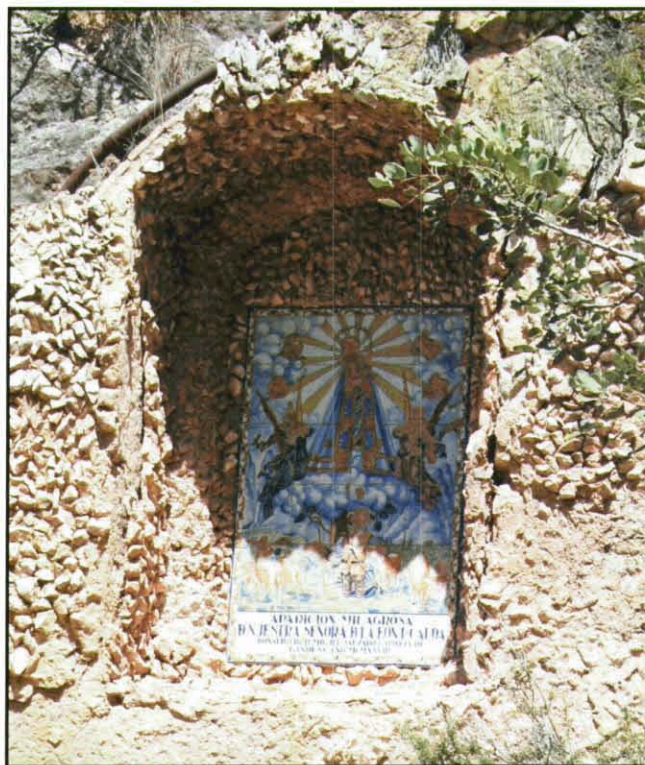
Recuperats de tanta emoció, pastoret i amo van veure una altra vegada la petita imatge al mateix lloc on el pastoret l'havia trobat les altres vegades. Un cop més la van recollir per portar-la per tercera vegada al poble de Prat de Comte. Van pensar que la Mare de Déu potser volia estar a l'església i el rector un cop va conèixer tota la trajectòria dels fets, va posar-la a l'altar major en lloc preferent. La notícia es va escampar ràpidament per la població, i la gent va acudir a l'església amb incertesa per contemplar aquella imatge apareguda, amb una satisfacció digna de moments joiosos.

Al dia següent, per a sorpresa de tots i del propi rector, la imatge havia desaparegut també per tercera vegada. Tot seguit una comitiva va anar a la Fontcalda i van veure que la imatge tornava a estar al seu lloc. Altres versions diuen que en arribar al riu, la Verge es passejava d'una part del riu a l'altra, passant per l'interior de la muntanya per una esclatxa de la pedra, feta per l'acció geològica dels temps, afegint un altre cop que en passar per sobre les aigües del riu no es mullava els peus.

La notícia va arribar també a Gandesa, donant-se el cas que la imatge va trobar-se a la part que correspon al seu terme, on hi havia la capella, l'hostatgeria, i els xorros de les aigües miraculoses, considerant que la imatge trobada els pertanyia. També es va caure en l'error de voler-la portar a l'església de Gandesa, i un altre cop, va desaparèixer per tornar a la Fontcalda. Llavors es va arribar a la conclusió, que la Mare de Déu no volia sortir de la seva vall, on ja hi estava abans de produir-se els relats llegendaris.

Per acabar tan bella historia, el pastoret va continuar anant sovint a la Fontcalda, que la Mare de Déu el reclamava, per aparèixer radiant a sobre les aigües del riu, amb tota solemnitat i esplendor imaginable, i mantenir amb el pastoret la conversa renovada de fervor i humilitat... fins que en la llunyor del temps, es va perdre per les cingleres de la Fontcalda, per deixar el record permanent que han transmès les successives generacions.

Era per l'any 1655 que el pare Camós, fa referència tímidament a la llegenda, que per aquella època explicava la gent com un elogi per la Mare de Déu. El pare Faci l'any 1730, meravellat per la Fontcalda va quedar al·lucinat per la llegenda, afegint, que la Mare de Déu caminava per les aigües del riu sense mullar-se els peus. El 1866, E. Moreno Cebada va publicar el llibre *Glorias religiosas de España*, i descriu els fets de la llegenda afegint que es va tirar un càntir d'argila per les roques daltabaix, per resoldre a quin poble pertanyia la imatge, i que en no trencar-se el resultat era favorable a Gandesa, cosa difícil de creure donat que en certa manera desdium el relat original, provocant un ressentiment innecessari entre pobles. El llibre de Joan Amades que tracta de la Mare de Déu trobada en diferents punts de Catalunya, en fer

Cambril de la Mare de Déu

referència a la Fontcalda, puntualitza que el pastoret trobava la imatge cada dissabte, cosa que ignoren tots els altres comentaristes.

Mn. Manyà a la pàg. 74 del seu llibre *la Fontcalda* descriu els aspectes de la llegenda, com una tradició, fent distinció dels aspectes de la llegenda, amb la veritable realitat històrica que podrien ser causa de confusió. En la seva obra de teatre infantil "Visions infantils", (*Butlletí* número 44) afirma que les cabres del pastoret eren blanques, i que en el moment de l'aparició les roques, l'aire i l'aigua van tintar-se de color rosat, mentre que la llum anava creixent, fent-se més clara i una altra llum blavissa més fina s'anava dibuixant en aquell repeu del cingle i convertia la figura de la Senyora més guapa i dolça, vestida d'or i seda, passejant-se entre les roques i el riu. Fa esment també dient que la imatge trobada era de pedra blanca, i que el pastoret a partir de llavors cada dia va portar el ramat a la Fontcalda.

De l'argumentació original en podeu fer el guió que vulgueu, el que ningú pot posar en dubte és que la Mare de Déu de la Fontcalda, disposa d'aquesta Llegenda Meravellosa, compartida entre dos pobles veïns que l'estimen per un igual en especial veneració.

Proper capítol: Imatge salvada de la Mare de Déu de la Fontcalda.